

**Довженко І. В.,**  
кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри іноземної філології та перекладу  
Київського національного торговельно-економічного університету

## ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Анотація.** У статті розглянуто процес практичного застосування лексичних одиниць майбутньої професійної діяльності студентів сфери обслуговування, найактуальніші підходи до вивчення англійської мови для спеціальних потреб. Подано ситуаційні зразки комунікації майбутньої професії.

**Ключові слова:** англійська мова для спеціальних потреб, сфера обслуговування, професійні лексеми.

**Постановка проблеми.** Останніми роками в нашій країні освіта стає не лише засобом підготовки фахівців для різних сфер діяльності, у тому числі сфери обслуговування, а й обов'язковим етапом розвитку висококваліфікованої особистості, її метою є вдосконалення методології формування інтелектуальної культури, навичок самоорганізації мислення; значне підвищення якості спеціальної освіти, орієнтованої на елементарні ділові навички (права споживачів, договірні відносини, ділове спілкування, менеджмент); підвищення рівня професійної підготовки студентів і володіння іноземними мовами.

Сьогодні вивчення іноземної мови цікаве за умови її практичного застосування в професійній діяльності. Тому важливо визначити мету опанування мовою перед процесом навчання. Завдання педагога допомогти студенту у вивченні іноземної (англійської) мови, запропонувавши новітні дієві методики.

Дослідження, присвячені вивченню питань лексичних одиниць майбутньої професійної діяльності, проводили Л. Барановська, А. Варданян, О. Журба, І. Зимня, О. Леонтєв, Н. Микитенко та інші. Однак питанню вивчення термінів сфери обслуговування приділено недостатню увагу.

**Метою статті** є розгляд процесу практичного застосування лексичних одиниць англійською мовою в майбутній професійній діяльності студентів сфери обслуговування.

Окремими завданнями є такі:

- розгляд підходів до навчання англійської мови за професійним спрямуванням;
- наведення прикладів практичного застосування лексики майбутньої спеціальності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У наявних науково-методичних працях описується безліч підходів до навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Серед них – комунікативний, конструктивістський, лінгво-соціокультурний, діяльнісний, інтенсивний, прямий, граматико-перекладний, ситуативний, комплексний, аудіолінгвізм, структуралізм тощо.

Уважаємо, що для безперешкодної передачі іноземних лексичних одиниць потрібно мислити іноземною мовою, практикувати спілкування різної тематики (у тому числі професійної). Отже, найефективнішими тут виявляться комунікативний, ситуаційний підходи й аудіолінгвізм.

Розглянемо ці підходи до вивчення мови детальніше.

Комунікативний підхід створює такі умови навчання, які б сприяли свідомій практично-мовленнєвій професійній діяльності майбутніх спеціалістів. Коли студенти задіяні в процес реальної комунікації, спрацьовують їхні природні стратегії щодо розпізнавання мовних одиниць, що дає їм змогу засвоювати іноземні лексеми. Уміння говорити – одне з основних комунікативних умінь. Психологи (І. Зимня, О. Леонтєв та ін.) зауважують, що формуванню цього вміння сприяє наявність певних здібностей – вербальна пам'ять, розвинені до автоматизму механізми миттєвого відбору потрібних мовних засобів, комунікабельність тощо [6]. Говоріння здійснюється у двох формах мовлення – діалогічному та монологічному. Сформуванню вміння говорити, спілкуватися – головне для роботи викладача, тому це вміння є істотним у процесі підготовки фахівців до майбутньої професійної діяльності.

Наведемо приклад використання комунікативного підходу на практичному занятті:

*Practising question forms by asking learners to find out personal information about their colleagues is an example of the communicative approach, as it involves meaningful communication.*

Ситуаційний підхід полягає в навчанні студентів іноземної мови за допомогою моделювання ситуативних вправ. Широкий міждисциплінарний характер методу ситуації робить цей підхід особливим серед низки інших способів оволодіння іноземною компетенцією. Варто зазначити, що неабияке значення має ситуативний підхід у формуванні компетенції в усному мовленні. Адже саме вміння орієнтуватися в ситуації забезпечує розвиток самостійності та ініціативи майбутніх професіоналів. Приклад ситуації:

*An international drinks company YouJuice Inc., needs a dynamic new director to build its Latin American sales. There are three candidates for the position of Sales and Marketing Director. They all work for YouJuice in either Mexico or one of the foreign subsidiaries. The new director will be based in Sao Paulo, Brazil. An extract from the job description for the position is added.*

Аудіолінгвізм включає в себе процеси сприймання й розуміння усного мовлення з наступним його відтворенням чи використанням сприйнятої інформації у власних висловлюваннях [2, с. 202]. Аудіювання є ефективним підходом до навчання, оскільки примушує і сприймати, і відтворювати інформацію: визначати основну думку тексту, розрізняти основну та додаткову інформацію, сприймати особливості фахового тексту. Це один із ефективних прийомів роботи з текстом. Відомо, що в професійному спілкуванні переважає зазвичай буває за тим, хто вміє слухати, оперативної роботи відповідні записи, осмислювати їх і використовувати в діалозі або полілозі. «Активне (рефлексивне) слухання припускає вміння використовувати словесну форму для підтвердження розуміння повідомлення: воно необхідне для ефективного професійного спілкування, головним чином через обмеження і труднощі, що виникають у процесі спілкування» [7].

Вочевидь, існують певні розбіжності в навчанні англійської мови для спеціальних цілей за кордоном і в Україні. Вони полягають у тому, що в нашій системі вищої освіти навчання іноземної мови для спеціальних цілей відбувається на основі програм, навчальних планів і матеріалів, складених спеціалістами-мовознавцями й методистами. Але, на жаль, думки та побажання студентів щодо їхніх мовних потреб, перспектив на майбутнє, інтенцій із використання іноземної мови не з'ясовуються й не враховуються. З метою економії на навчальних матеріалах, автентичних підручниках, викладачі в нашій країні складають і пишуть їх самостійно, через те що сьогоденні українські студенти не мають змогу оплатити їх. Мета, зміст і методи навчання формулюються централізовано, а потім переносяться в аудиторію разом із підготовленими навчальними матеріалами, так що студенти практично не мають вибору: що вчити, для чого, з використанням яких матеріалів. У такий спосіб студенти привчаються до думки, що від них нічого не залежить, вони пасивно погоджуються з усім, що їм пропонується, не прикладаючи ніяких зусиль для того, щоб їм самим було цікаво та корисно вивчати іноземну мову.

В англійськомовних країнах дотримуються прямо протилежного підходу. Західна методика як свій провідний постулат вимагає починати навчання англійської мови для спеціальних цілей (ESP) з learners' needs analysis, тобто з аналізу потреб студентів кожної конкретної групи. Тільки на підставі такого аналізу викладач, який працює в цій групі, повинен скласти програму й навчальний план для цієї групи. Такий підхід найбільше відповідає вимогам загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, в яких пропонується в навчанні іноземних мов виходити з потреб, мотивів, характеристик і здібностей студентів [5]. Отже, на сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної науки процес навчання іноземної мови за професійним спрямуванням і виділення в цьому процесі формування іншомовної соціокультурної компетенції потребує значних змін і вдосконалення. Ініціаторами таких змін мають виступати викладачі ESP – англійської мови для спеціальних цілей, і замовники – керівники фірм, підприємств, агенцій, яким необхідні фахівці з хорошим знанням іноземної мови та розвинутими вміннями професійного спілкування, що базуються на сформованій соціокультурній компетенції.

Засвоєння професійної лексики краще відбувається під час діалогічної комунікації. Найпоширеніші структурні схеми діалогу такі: сполучення двох реплік: запитання та відповіді; повідомлення-доповнення (уточнення); повідомлення-підтвердження (заперечення); повідомлення-застереження; повідомлення-прохання; запит інформації-задоволення запитом; запит інформації-контрзапитання; прохання-згода (незгода); наказ-уточнення (згода, незгода) [7].

Зазначимо, формування й удосконалення професійного діалогічного мовлення вимагає врахування таких психологічних чинників мовленнєвої діяльності, як мовленнєві здібності, інтуїція, дар слова, мовне чуття, якими наділена людина від природи, але які потребують розвитку.

У діалогічному спілкуванні поєднано такі види мовленнєвої діяльності, як говоріння, слухання й аудіювання. А тому навчати діалогу – означає навчати процесу мовленнєвої діяльності – говоріння, слухання й аудіювання. Для майбутніх фахівців сфери обслуговування саме ці види мовленнєвої діяльності є необхідними в процесі навчання.

Удосконаленню професійного діалогічного мовлення буде сприяти моделювання ситуацій, що дають студентам змогу ви-

вчати професійну термінологію, практикуватися в побудові мікрорішлювань в офіційному діалозі. Навчання студентів освітніх закладів сфери обслуговування має здійснюватися на комунікативно-діяльній основі, що забезпечить розвиток професійної мовної та мовленнєвої компетенції студентів.

Зразки діалогічних комунікативних завдань на переклад, що можуть бути використані на заняттях англійської мови (за професійним спрямуванням), для вдосконалення навичок професійного спілкування майбутніх фахівців сфери обслуговування наводимо нижче.

#### **Перекласти й відтворити діалог «У салоні краси»**

Клієнт: Добрий вечір, я б хотіла зробити святкову зачіску. Можна?

Адміністратор: Доброго вечора. Ви записувалися до перукаря заздалегідь?

Клієнт: Ні.

Адміністратор: Зараз я подивлюся, чи є вільний час у майстра-перукаря сьогодні. Зачекайте, будь ласка.

Клієнт: Дякую вам.

Адміністратор: Якщо ви зачекаєте 20 хвилин, перукар прийме вас.

Клієнт: Так, я буду чекати.

Адміністратор: Присядьте на дивані, будьте такі ласкаві.

Клієнт: Дякую.

Перукар: Доброго вечора. Яку зачіску Ви бажаєте?

Клієнт: Святкову, хочу підняти волосся у хвіст і накрутити локони.

Перукар: Добре, сідайте, будь ласка. Але я б запропонувала Вам пофарбування кінців волосся, тоді зачіска буде виглядати яскравіше.

Клієнт: Я згодна й цілком довіряюся професійним перукарям.

Перукар: Ви задоволені результатом? Погляньте в дзеркало.

Клієнт: Так, я виглядаю розкішно. Дякую Вам. Ви даруєте людям настрій.

Перукар: Будь ласка. Це наша робота. Приходьте до нас ще. До побачення.

Клієнт: Обов'язково. До побачення.

#### **Відтворити діалог англійською «У магазині іграшок»**

Клієнт: Доброго ранку. Допоможіть мені, будь ласка, знайти подарунок для хрещеника.

Продавець-консультант: Будьте здорові! Скільки років хлопцю?

Клієнт: Він ще зовсім маленький, лише 2 місяці.

Продавець-консультант: Можу порекомендувати комплект білизни. Ми щойно отримали їх; є дуже яскраві кольори та, навпаки, більш спокійні.

Клієнт: Чудовий подарунок, згодна. Але мені б хотілося купити йому ще якусь цікаву іграшку.

Продавець-консультант: Пройдіть, будь ласка, ось сюди. Я покажу Вам іграшки. У нас наявний широкий їх вибір для зовсім маленьких.

Клієнт: Візьму цього кумедного ведмедика. Вадик буде з ним засинати. Скільки він коштує?

Продавець-консультант: Так, гарна річ, і кошту. Недорого – 100 гривень.

Клієнт: А цей барабан я візьму для своєї донечки.

Продавець-консультант: Добре. Зазвичай музичні інструменти розвивають слух дитини. Загалом із вас 400 гривень. Приходьте до нас ще.

**Перекласти й відтворити діалог  
«У магазині верхнього одягу»**

Клієнт: Доброго дня. Я б хотіла придбати пальто. Покажіть мені, будь ласка, що у вас є?

Продавець: У нас великий вибір пальто. Пройдіть сюди. Дивіться. Яке вас цікавить? Коротке чи довге?

Клієнт: Я надаю перевагу пальто середньої довжини.

Продавець: Які кольори вам подобаються? Яскраві чи пастельні?

Клієнт: Хотілося б щось яскраве.

Продавець: Поміряйте цю модель. Вона з нових надходжень і досить сучасна.

Клієнт: Дозвольте мені подивитися в дзеркало. Мені здається, воно погано сидить. Як Вам здається з боку?

Продавець: Так, щось не так. Воно трохи тіснувате на Вас. Давайте поміряємо інше.

Клієнт: А ця модель мені подобається. Я добре виглядаю?

Продавець: Ви чудово виглядаєте в ньому. Воно вам дуже личить.

Клієнт: Так, воно дуже привабливе. Скільки воно коштує?

Продавець: 3 000 гривень. Але я можу зробити для вас знижку, адже ви наш постійний клієнт. І вас 2 800 гривень.

Клієнт: Дякую. До побачення.

Продавець: Приходьте до нас ще. Усього найкращого.

Уважаємо, такі комунікації на професійну тематику доведуть до автоматизації навички спілкування іноземною мовою сьогоденних студентів – майбутніх фахівців означеної галузі.

**Висновки.** Отже, на основі вищевикладеного можна стверджувати, що перераховані нами підходи до вивчення англійської мови з метою застосування лексичних одиниць майбутньої спеціальності є найефективнішими. Систематичне практичне використання на заняттях наведених і подібних до них ситуаційних завдань, переклад діалогів і полілогів, безперечно, збагатять лексичний запас студентів, удосконалиють навички професійного спілкування майбутніх спеціалістів у сфері обслуговування.

Перспективи подальших досліджень убачасмо у вивченні питання вмотивованості термінів обслуговування.

**Література:**

1. Барановська Л.В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.В. Барановська. – К., 2005. – 43 с.

2. Берегова Г.Д. Імітаційні методи формування умінь і навичок професійного спілкування студентів-аграріїв / Г.Д. Берегова // 36. наук. пр. «Південний архів». Серія «Філологічні науки». – Херсон : ХДУ, 2001. – Вип. 1. – С. 200–204.
3. Варданян А.П. Методи навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах / А.П. Варданян // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. – 2016. – Вип. 11–12. – Ч. 1. – С. 86–88.
4. Журба О.Р. Шляхи ефективного оволодіння фаховою термінологією в процесі вивчення англійської мови студентами агробіологічних спеціальностей / О. Журба // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. – 2015. – № 1. – С. 41–45.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов. Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
6. Зимняя И.А. Педагогическая психология : [учебник для вузов] / И.А. Зимняя. – 2-е изд., доп., испр. и перераб. – М. : Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с.
7. Тоцька Н.Л. Методичні засади професійного спілкування студентів / Н.Л. Тоцька // 36. наук. пр. «Педагогічні науки». – Херсон : ХДУ, 2011. – Вип. 59. – С. 332–334.

**Довженко І. В. Практическое применение лексических единиц будущей профессиональной деятельности**

**Аннотация.** В статье рассмотрены процесс практического применения лексических единиц будущей профессиональной деятельности студентов сферы обслуживания, актуальные подходы к изучению английского языка для специальных целей. Предложены коммуникативные ситуации будущей профессии.

**Ключевые слова:** английский язык для специальных целей, сфера обслуживания, профессиональные лексемы.

**Dovzhenko I. Lexical items implementation of future professional activities**

**Summary.** The article is devoted to the process of lexical items implementation of future professional activities at service sphere. It highlights actual approaches to English language learning for specific purposes. The article proposes some examples of communicative situations for the service sphere students. Special attention is drawn to the description of proper approaches for English learning, such as: communicative, situational and audiolingual, that are the most useful for students.

**Key words:** English for specific purposes, service sphere, professional lexis.